

Причорноморський край

НЕ ЦУРАЙМОСЯ ПРИЗНАВАЙМОСЯ

Гортаю сторінки тому „Миколаївська область” із серії книжок „Історія міст і сіл УРСР”. Ось і Снігурівський район. Шукаю на карті позначку села, де народилася – Новософіївку. Немає. Потрапило село до розряду неперспективних, стало центром одного з радгоспних відділків. Кілька сухих, байдужих рядочків.

Ні слова про того, хто перший поставив тут зимівник, зорав степову цілину, викопав і вимурував глибоку криницю. Як тоді називали поселення – ніхто не знає. Потім з’явилися втікачі від кріпаччини, затим переселені на казенні землі селяни з Київщини. Так на правому березі тоді ще повноводого Інгульця, на межі теперішніх Миколаївської і Херсонської областей виросло гарне, чепурне село.

Старі люди переповідали, що звалось воно Шульганове – від прізвища поміщика Шульги, який запанував тут за часів запровадження кріпаччини в наших місцях.

Не знаю, чим прислужився перший володар своїм селянам. А ось для моїх предків став, так би мовити, „хрещеним батьком”... А чому? Наш прадід Кирило та шестеро його синів забрели сюди, шукаючи кращої долі, з Катеринославщини. Найбільшим нажитком родини, єдиним багатством була сухоребра конячина. Звісно, синів звали, як було заведено, Кириленками. Та навколишні сусіди нарекли голову роду по-своєму: „Це той дядько, що має суху кобилу”. Так і у панські вуха потрапила ця вулична накличка. Ось і вписав Шульга всіх Кириленків до реєстру під одним прізвищем – Сухокобили. Їхні нащадки й нині живуть у тамтешніх краях. Щоправда, деякі з них

замінили це прізвище на милозвучніші. Не хотілося б їх за це суворо осуджувати. Таке життя.

Повернімося, однак, до історії села. Пізніше Шульганове перейшло під владу поміщиці Софії, яка вела свій родовід од Галаганів. І стало село називатися Софіївкою. А вже після революції, коли пішла пошесть усе і всіх перейменовувати, воно дістало назву Новософіївка. Можна сказати, що моїм селянам певною мірою поталанило. Бо, приміром, – Тарасівка, Миколаївка, Лиманці та інші поселення „удостоїлися” гучних, „революційних” назв – Красное Знамя, Червоний Промінь, Червона Зірка. Спробуй тепер розібратися з прабатьківськими витоками нашого краянства. Так само, до речі, як і з предками. Як і колишні земські писарчуки, більшовицькі культуртрегери перелицьовували й російщили прізвища моїх земляків. Опанасенки стали Апанасенковими, Гончарі – Гончаровими, Олійники – Алейниковими і т.д. Задля справедливості слід наголосити, що й з власної волі колишні гречкосії брали ці „благородніші”, на їхній погляд, прізвища ради „престижу”, кар’єри, уявної інтелігентності.

Так і кортить інколи підійти до випещеного молодика, котрий проголошує з екранів телевізорів, з радіорепродукторів, на мітингах, що Новоросійський край ніколи не знав і знати не хоче української мови, і запитати: „А чи хоч чув, добродію, хто твої діди й прадіди, де брав початок твій родовід, якого ти тепер цураєшся?” У всякому разі, архівні матеріали, оповіді старих людей однозначно свідчать: переважну більшість осельців по Інгульцю, пониззю Дніпра й Дунаю становили вихідці з центральної частини України.

За часів мого дитинства Інгулець ще був судноплавний. Ціле літо по ньому снували баржі, навантажені кавунами й помідорами. Щодня возив пасажирів до Херсона річковий трамвай. Обабіч річки росли буйні очерети, осока, ситняк, рогіз. А риби скільки було! Різної, на будь-який смак. Де воно тепер? Плавні висохли, вимерли, обміліла й замулилася річка. Зникла професія бакенника.

Те саме й з людьми. Подалися в світи шукати кращої долі. Залишилися дідусі й бабусі. Пораються в садибах, так-сяк господарюють. Тим і живуть, що чекають вісточки од дітей та внуків і згадують про минуле. Тим часом ордою посунули в наше село херсонські дачники. Зазначу принагідно, що від нас до Миколаєва – 60, а до Херсона – усього 35 кілометрів. Що їм до села, його традицій, минувшини? Сьогоднішнім днем живуть, гребучи все, що під руку трапиться.

Єдиною живою пам'яткою про діда Никифора була висока, розлога стара акація. Посадив він її ще за часів „гражданки“, коли по південних степах гуляла буйна вольниця... Мама моя ще підлітком була.

І росла та акація, викидаючи білосніжні китиці суцвіть. Нам, малечі, – пахощі й солодкий сік, бджолам та іншій комашні – нектар, незамінний харч для прожиття. І хоч як сутужно було з паливом, будівельним

деревом – не чіпали акацію. Навіть по війні, коли у двір до нас прийшла ціла делегація від правління колгоспу, обіцяючи навіть заплатити за дерево, баба Марія вигнала непрошених гостей геть.

Тепер акації немає. Коли мама жила в Херсоні, херсонський дачник у перший же рік свого господарювання зрубав дерево під корінь. Що йому до пам'яті? А це проходила я якось повз нашу колишню садибу. І побачила з вулиці, що кілька молодих пагонів відростають од могутнього кореня й тягнуться до сонця, до життя. Чи стане їм снаги діждатися справжнього, а не „експортного“ господаря, чи доживуть до тих часів? Чи повноводішим стане Інгул?

А ще мене непокоїть таке: чи буде внутрішня потреба в дітей і онуків відродженої, посталої з лихоліть і руїн, незалежної України дізнатися, хто вони й звідки, чийого роду-племені? І хочу, щоб колись у новій редакції „Історії міст і сіл України“ вмістили більш-менш повні відомості не про врожайність полів, наявне поголів'я великої й дрібної худоби, а про основне багатство наших міст і сіл – волелюбних, працьовитих і співучих прапрадідів, дідів і батьків, про їхній славний родовид.

Тим і живу.

Лідія КОВТУН, краєзнавець

ДІВНЯ СВІТАЛИНА

Вулиця в селі Сем'янівцях Полтавської губернії.
Початок ХХ ст.